

Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual

Selecció d'obres del MACVAC

Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual

Selecció d'obres del MACVAC

Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual

Selecció d'obres del MACVAC

El Convent, espai d'art

Exposició del 3 de setembre de 2016 al 8 de gener de 2017

Vila-real acull, a la sala d'exposicions el Convent, espai d'art, organitzada en col·laboració amb l'Ajuntament de Vilafamés, l'exposició "Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual" del MACVAC (Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni) de Vilafamés.

El museu, els orígens del qual es remunten al 1968, és tot un referent en el món de l'art contemporani, i tota l'esplendor que s'ha potenciat amb el pas del temps per l'excel·lència del seu fons artístic, la deu a Vicente Aguilera Cerni, que va treballar incansablement per a fer del MACVAC el primer museu d'Espanya dedicat àmpliament i obertament a l'art contemporani.

Per a tots els vila-realencs i les vila-realencques, especialment per als amants de l'art i per als admiradors de l'art contemporani, aquesta és una ocasió única i especial per a conèixer a fons els secrets de l'obra del Museu d'Art Contemporani de Vilafamés, museu important i destacat de la nostra província. En aquesta sala d'exposicions podrem contemplar part de la col·lecció del MACVAC, que conté una bona representació de les diverses formes d'expressions artístiques de l'art contemporani i reuneix els artistes més importants, tant de l'àmbit nacional com internacional. Sota els conceptes de la figuració i l'abstracció es mostraran al públic moltes tècniques i procediments plàstics que un nodrit grup d'artistes han posat en marxa per a fer que l'espectador s'endinse en l'obra i que la creativitat el porte a fer volar els seus sentiments i les seues sensacions.

Us anime a totes i a tots a visitar i gaudir d'aquesta exposició, a conèixer i valorar el patrimoni artístic cultural que ens ofereix el Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni de Vilafamés, i que el bon sabor de boca que ens deixe ens desperte més encara l'interés per conèixer-lo. Des d'ací voldria agrair el treball de totes les persones i entitats que han fet possible aquesta exposició, i especialment l'estreta col·laboració amb l'Ajuntament de Vilafamés, amb el qual Vila-real s'uneix a través de l'art i del patrimoni.

José Benlloch Fernández
Alcalde de Vila-real

Vilafamés, situat a l'interior de la província de Castelló, compta amb un gran patrimoni cultural de singularitat pròpia, amb un conjunt històric catalogat com a Bé d'Interés Cultural (BIC). En el seu nucli antic es troben els edificis més emblemàtics i entre ells està el Palau del Batlle. Es tracta d'un edifici gòtic valencià, construït en els segles XIV-XV, que era la residència de l'administrador reial. En l'actualitat és la seu del Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni fundat a principis dels anys 70.

Avui, després de 40 anys, el museu continua viu gràcies al magnífic equip que el gestiona. Un grup de persones que treballen dia a dia de forma desinteressada per aconseguir que l'art forme part de la nostra vida i arribe a tothom, ho fan en les instal·lacions pròpies del museu organitzant tallers didàctics i visites guiades, o projectant les seues obres en sales d'exposicions d'altres municipis.

Precisament, dins del seu recorregut, les obres del MACVAC avui s'han aturat a la ciutat de Vila-real, i ho han fet en un esplèndid lloc, com és la sala d'exposicions el Convent, espai d'art.

Em sent molt orgullós de col·laborar en aquesta exposició des de l'Ajuntament, i vull felicitar l'Ajuntament de Vila-real, els artistes i totes les persones que s'han encarregat d'organitzar-la.

Desitge de tot cor que puguen gaudir d'aquesta col·lecció d'obres del MACVAC, el qual no poden deixar de visitar perquè puguen contemplar-ne la resta i a la vegada recórrer l'interior del Palau del Batlle, que de segur no els deixarà indiferents.

Institucionalment, és un gran honor per a mi com a alcalde de Vilafamés poder compartir aquest projecte en col·laboració amb l'Ajuntament de Vila-real i desitge que siga el principi d'un llarg camí per a compartir entre les dues localitats. Les meues cordials salutacions per a tots els vila-realencs i totes les vila-realencques.

Abel Ibáñez Mallasén
Alcalde de Vilafamés

VILA-REAL / VILAFAMÉS: ESPAIS PER A LA COL-LABORACIÓ

Vull començar aquest escrit agraint als responsables del Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni (MACVAC) que acolliren de bon grat el desig que des del Departament de Museus de l'Ajuntament de Vila-real teníem per portar fins a la nostra ciutat una part de l'immens fons artístic que ha generat durant quasi 50 anys.

A les dues parts ens va unir des del principi el desig d'exposar una mostra del que no és possible veure permanentment al MACVAC per falta d'allò que no li sobra a cap museu que es pree, l'espai. Encara que siga per uns mesos, Vila-real serà una xicoteta sucursal de l'art contemporani del qual Vilafamés és un autèntic referent. I tenim la intenció que aquesta siga només la primera d'una llarga llista de col·laboracions similars.

L'aposta de Vila-real per l'art contemporani queda de manifest en la vocació demostrada en el Convent, espai d'art, que se centra en l'exposició temporal d'obres d'artistes que treballen en les avantguardes actuals i en la cerca d'un públic que se senta atret per les formes artístiques menys convencionals. Les xifres de visitants en els últims cinc anys ens indiquen que anem pel bon camí. Per a aqueixos visitants que s'han convertit en assidus, per als ocasionals, i per als que mai abans han visitat el nostre espai d'art, la col·laboració entre el MACVAC i el Departament de Museus de l'Ajuntament de Vila-real ha treballat per a oferir aquesta mostra denominada "Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual", que és una prova de tot allò que es pot fer amb el material que alberga Vilafamés, perquè, lluny de representar una mera acumulació d'obres d'art, existeix en la mostra la clara intencionalitat de mostrar dos processos de creació artística diferents en principi, perquè l'espectador pugua comparar-los en tots els seus extrems.

I és que les institucions museístiques i les sales d'exposició comparteixen l'interés comú per difondre l'art. No es tracta només de conservar-lo, es tracta d'explicar-lo per a entendre millor les societats que el van crear. Els canvis experimentats en el món en general, i en el de les noves tecnologies en particular, en les últimes dècades han transformat per complet la manera en què l'espectador s'aproxima a l'art. Podem visitar virtualment els principals museus del món des del nostre dispositiu electrònic, però mai serà el mateix que plantar-se davant d'un original i captar-lo amb tots els sentits. És com sentir un ésser viu, que batega amb la força que li va donar el seu creador i tornar a experimentar l'emoció de l'eternitat que sempre és nova. És precisament aqueix sentiment el que s'ha pretés en aquesta mostra, que compleix, a més, amb una finalitat didàctica des de la seua concepció.

Per a acabar, vull agrair el treball realitzat per tots aquells que han fet possible aquesta exposició i el seu catàleg, i especialment a Vicent Varella Beltrán i Juncal Caballero Guiral, comissaris de l'exposició que han convertit en realitat el somni de tenir un tros del MACVAC en aquesta sala del Convent, espai d'art.

Eduardo Pérez Arribas
Regidor de Cultura de Vila-real

UNA ESCLETXA DE LLIBERTAT I REFLEXIÓ

És una satisfacció que el Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni (MACVAC) traga obres del seu fons de Vilafamés i les expose al públic de Vila-real, una de les ciutats més actives i creatives del País Valencià. En els anys setanta, les dues poblacions, Vilafamés i Vila-real, van albergar fenòmens socioculturals que amb el pas dels anys podem valorar com molt positives i innovadores perquè van aportar canvis socials i culturals irreversibles.

A principis d'aquella dècada, no per casualitat, aterra per Vilafamés un crític d'art amb idees renovadores dins de la museologia i topa amb un alcalde amb moltes ganes d'aportar alguna cosa nova al seu poble. Estem parlant de dos homes atrevits, dos Vicents, Aguilera Cerni i Benet Meseguer, que van ser els artífexs del que ara coneixem com a MACVAC. En plena dictadura franquista, sense llibertats democràtiques, la irrupció del Museu de Vilafamés va ser una esclletxa de llibertat que el règim va tolerar a contrapèl. Benet va suavitzar davant les autoritats del règim el *perill* dels artistes esquerrans que anaven apareixent per Vilafamés amb obres sota el braç. La col·lecció museogràfica s'anava enriquint gràcies a Aguilera que, amb el prestigi guanyat a l'estranger, s'arriscava a una possible censura governamental que afortunadament mai va arribar.

Mentre es gestava el Museu de Vilafamés, a Vila-real, a Ràdio Popular de la Plana, es produïa un programa que a la llarga marcarà culturalment tota una generació de joves de les nostres comarques, *Nosaltres els valencians*, que dirigia un altre Vicent, Pitarch i Almela. Un programa radiofònic que s'inspirava en els postulats ideològics de l'assaig homònim de Joan Fuster. En la mateixa línia, l'any 1973, al Termet de Vila-real, l'Aplec de la Plana encetava una altra activitat cultural massiva on vam confluïr joves antifranquistes que -ingenus com érem- volíem canviar el món. Perquè eren temps de canvi -com els d'ara- amb noves propostes estètiques, cabells llargs, pantalons acampanats i alguna minifaldilla, però també era temps de reflexió i debat.

Anys agosarats, durant els quals va fracassar la utopia però, en canvi, es van introduir uns antecedents culturals i ideològics que, a poc a poc, la societat aniria assimilant i normalitzant. L'ecologisme, l'antibelicisme, el feminisme o el valencianisme cultural són moviments contemporanis que es van establir en aquells anys convulsos que van veure nàixer l'innovador Museu de Vilafamés, el primer museu d'art contemporani de l'Estat espanyol. L'art, i els moviments culturals en general, han obert sempre esclletxes de llibertat i reflexió tan necessàries per al progrés social.

Ara i ací, gràcies als gestors culturals del Convent, a l'Ajuntament de Vila-real i als comissaris de l'exposició, podem gaudir d'una mostra interessant d'obres d'aquella dècada i d'altres més actuals. Obres d'art que, com sempre, obriran noves esclletxes perquè entre la llum i ens incite a pensar sobre el decurs de la vida.

Longi Gil Puértolas

Regidor de Cultura, Patrimoni i BIC de l'Ajuntament de Vilafamés

EL MACVAC A VILA-REAL

El Convent, espai d'art, de Vila-real presenta en aquesta segona meitat de l'any 2016 una exposició que prové de les obres que alberga i custòdia el MACVAC de Vilafamés. Considerat com el primer museu d'art contemporani d'Espanya d'aquesta tipologia i especialitat, actualment genera una presència externa més activa amb projectes artístics realment interessants per al conjunt de la ciutadania.

A Vila-real, el projecte cultural que es genera en aquest espai del Convent, espai d'art, es mostra, ara com ara, a través de dos tipus de llenguatges expressius contemporanis, la plàstica i la dansa. La contemporaneïtat es troba present i representada en aquest espai amb les activitats d'aquestes dues disciplines: la plàstica contemporània (pintura, escultura, vídeo, ceràmica, etc.) en la sala dedicada a les exposicions temporals i la dansa contemporània, en l'Escola de Dansa Contemporània (EMD). Per tant, el Convent, espai d'art, naix com a espai definit i representatiu de les creacions artístiques contemporànies gràcies a l'interés que demostra al llarg dels anys una ciutat on les inquietuds expressives actuals necessiten tenir un diàleg entre el creador i l'espectador.

Aquesta exposició comissariada per dos experts en l'art contemporani, Vicent Varella i Juncal Caballero recorren especialment les tendències artístiques del segle xx i fins i tot ja entrat el XXI. Aquesta exposició presenta pintura i escultura sota la mirada de l'art abstracte. És a dir, la visió poètica que cada un dels artistes té sobre el seu propi món de creació abstracta: lirisme (Kozo Okabo, *La aparición*), geomètric (Diesco, *Acoplo*), gestual (Manuel Vivó Rius, *Vienes con nosotros*); etc. conjuntament amb la figuració, però una figuració insinuada en alguns casos (Concha Benedito, *S/T*) i més evident en altres (Oswaldo Guayasamín, *Las manos de la angustia*).

Vilafamés i Vila-real es nodreixen mútuament establint un diàleg en comú. La història artística de les sales del MACVAC queda manifestada en les obres d'art, que en aquesta ocasió, i esperem que no siga l'última, es presenten a la sala d'exposició temporal del Convent, espai d'art. La mostra que en aquest moment acull aquesta sala és per a nosaltres un referent de primer ordre.

La labor que al seu dia va realitzar Vicente Aguilera Cerni (València 1920-2005) a Vilafamés queda com a herència per a tots els ciutadans que acudeixen any rere any al MACVAC i per això des del Convent, espai d'art, s'agraeix a tots aquells que avui continuen la seua labor, permetent-nos contemplar aquest llegat a Vila-real.

Carmela Falomir Ventura

Tècnica responsable de Cultura i Museus de Vila-real

DIÀLEGS ENTRE FIGURACIÓ I ABSTRACCIÓ

L'art contemporani és una manera d'entendre el present, d'enriquir-nos amb les mirades dels creadors actius en un segle xx que va trastornar gran part dels valors estètics establits. Dins del camp pictòric i escultòric, es va produir una verdadera convulsió que, entre altres coses, va fer qüestionar una noció que fins al moment pareixia inamovible: l'art com a còpia de la realitat, és a dir, l'art com a mimesi de la naturalesa o dels objectes realitzats per l'ésser humà. La creació del segle xx, fins i tot sense renunciar a reflectir el que existeix, ens va mostrar una altra faceteta molt diferent de la pintura i de l'escultura: l'abstracció.

L'aspecte figuratiu, tanmateix, sempre va estar allí, convivint amb l'abstracte. Aquesta exposició pretén establir un diàleg entre l'un i l'altre, conscient en tot cas que l'art no es divideix entre allò que reconeixem i el que no reconeixem, sinó entre allò que ens produeix emocions o és capaç de portar-nos a una experiència estètica i allò que no té aquestes qualitats. Afortunadament, el Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni (MACVAC) de Vilafamés és una font d'obres susceptibles d'emocionar-nos, o de portar-nos a l'esmentada experiència estètica. Aquesta mostra, programada a partir de les obres d'aquest Museu, contribuirà sens dubte al fet que reflexionem sobre aquestes qualitats i, especialment, sobre l'inesgotable nuc d'experiències que sempre s'obri en aproximar-nos als valors de la figuració i als del gest abstracte.

No obstant això, hi ha una intencionalitat en aquesta selecció d'obres que desborda abstracció i figuració. La primera es nodreix, bàsicament, de formes geomètriques, com intentant racionalitzar el gest intuïtiu amb què Kandinsky ens va proporcionar la primera obra abstracta de l'art contemporani. La figuració, tanmateix, ha optat ací pel gest, per la intuïció. I pel cos i rostre humà, per la figura.

Trobarem treballs molt diferents. Alguns d'aquests es decanten per una clara intencionalitat autoexpressiva, açò és: l'obra serà reflex del món interior (quasi diríem que autobiogràfic) de l'artista, que es fonamenta en la figura per a fer més recognoscibles els seus propis sentiments. La idea de l'autoexpressió, l'aposta pel jo personal, parteix del romanticisme i del seu interès per l'individu: des de llavors no ha fet més que créixer, potser per l'exacerbada presa de consciència de si d'un ésser humà cada vegada més conscient del seu propi desemparament. Cada obra buscava, per a ells, expressar un sentiment propi i comunicar-lo d'una manera rellevant.

Amb la mateixa emoció, però plantejant un sentiment menys vinculat amb l'individu concret i més relacionat amb la forma d'experiència geomètrica, ens trobem amb una altra sèrie de pintures i escultures els creadors de les quals han preferit realitzar un treball en què no es perceba la seua pròpia història. Són aquests artistes que assagen formes no recognoscibles i deixen a l'espectador o espectadora la capacitat de reinterpretar-la a la seua manera.

Hem dibuixat, amb poques paraules, la contraposició entre figuració i abstracció que presideix aquesta mostra. Però, a més, els seus comissaris han subratllat que si l'aspecte figuratiu no és únic, l'abstracció tampoc ho és. Tot això ho descobrirà qui mire atentament l'exposició, en la qual trobarà obres mestres de l'art contemporani que, des de Vilafamés, viatgen ara a Vila-real. Ambdós llocs, la història dels quals ja coneix llargs segles, demostren, amb el seu interès per l'art contemporani, que s'aferren al seu temps, que viuen sense prejudicis l'ací i l'ara de l'expressió artística.

Rosalía Torrent
Directora del MACVAC

Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual

Hola, visitant de l'exposició. Et comentaré unes quantes coses que potser et resulten útils per a guiar-te en la lectura plàstica de les obres que tens al davant.

En primer lloc, faré referència al títol: "Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual". En aquest cas, el títol no pretén ser un suggeriment obert a la imaginació i a la interpretació lliure; al contrari, el joc de paraules del títol és intencionadament descriptiu i sintetitza la finalitat de l'exposició, perquè fins i tot abans d'entrar a veure-la ja pugues fer-te alguna idea d'allò que pots trobar-te.

Per a començar, potser convinga aclarir els conceptes *abstracció* i *figuració*: la figuració és aquella representació plàstica d'éssers, coses i espais que la nostra ment reconeix, independentment de com estiga feta. En l'altre extrem, l'abstracció no té intencionalitat representativa i defuig qualsevol imatge que la ment pugui identificar.

S'ha seleccionat un grup d'obres de diferents autors i tècniques que malgrat aquesta diversitat comparteixen un enfocament comú, i és que en el procés de creació els artistes han treballat en l'àmbit de l'abstracció des d'un enfocament més o menys geometritzant fins a arribar, en alguns casos, al que podria considerar-se com una geometria matemàtica utilitzada amb criteris de bellesa plàstica. D'altra banda, es presenta una selecció, també de diversos autors i tècniques que comparteixen el denominador comú d'estar fetes en l'àmbit de la figuració més o menys gestual, en la qual el traç i el gest solt donen una característica comuna i distinta al punt de vista anterior. En altres paraules, hi ha un grup d'obres que els artistes han creat amb processos d'abstracció racionalitzadora i geometritzant, amb una visió analítica i cerebral; i enfront d'aquest posicionament creatiu es presenta l'altre grup d'obres fetes predominantment amb l'espontaneïtat, amb un treball sovint immediat, en què el gest i el traç es veu que naixen d'allò que popularment es diu del cor.

A més, quan et situes a la sala veuràs un enfrontament entre els dos grups d'obres, propiciant diverses lectures comparatives entre les obres agrupades en l'àmbit de l'abstracció geometritzant, d'una banda, i les agrupades en l'àmbit de la figuració gestual. Podràs també fer l'anàlisi de semblances i diferències entre un grup i l'altre, i entre obres concretes d'un mateix grup. Així mateix trobaràs alguns quadres en els quals pugues qüestionar-te la classificació grupal.

A més de la pintura, també trobaràs altres tècniques i procediments com ara l'escultura en bronze, ferro i acer inoxidable, la ceràmica, les tècniques mixtes, el dibuix, la serigrafia, el gravat, etc. Una selecció feta per a mostrar diverses opcions plàstiques que, a l'hora de treballar en l'àmbit de la recerca i la creativitat, han posat en marxa alguns dels molts artistes del MACVAC (Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni).

Pot ser que no conegues el MACVAC de Vilafamés, del qual ara després t'explicarem algunes coses, però d'eixida sí que cal que sàpigues que l'exposició que tens al davant és una xicoteta mostra de la riquesa i la pluralitat de les obres que hi ha al Museu i també que aquesta exposició, com el seu nom indica: "Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual", només és una de les múltiples possibilitats de presentació dels estils, temàtiques i tècniques que reuneix.

Els museus, les fundacions, les sales d'art, etc., juntament amb les institucions que els donen suport, no només seleccionen i preserven les obres d'art amb una important funció

de testimoniatge i conservació de la creativitat i l'art d'un determinat temps; les obres es mostren amb diversos plantejaments que pretenen ser atractius i útils per a informar i formar el públic, tant el més implicat com aquell que en principi li puga resultar poc familiar l'àmbit de la creació artística. En aquesta línia, l'exposició connecta els pobles de Vila-real i Vilafamés mitjançant el MACVAC i el Convent, espai d'art.

Hi ha una altra finalitat no menys important i estretament lligada a l'anterior, es tracta de motivar el descobriment d'altres punts de vista, d'obrir nous enfocaments que ajuden a entendre les formes d'art actuals. Una manera d'apropar-les al públic és traure-les dels seus espais habituals i, com ara és el cas, presentar-les en exposicions monogràfiques que, convenientment organitzades i guiades, puguen resultar comprensibles i didàctiques.

El MACVAC (Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni)

Els orígens del Museu es remunten al 1968, quan el crític d'art Vicente Aguilera Cerni arriba a Vilafamés i queda admirat per la bellesa de les cases i els carrers de la part antiga. El poble i el seu entorn el captiven i proposa a les autoritats locals la creació d'un museu d'art contemporani. La idea és ben acollida, s'inicien els tràmits i el 1970 s'aproven els primers Estatuts del Museu, que possibiliten el començament de la constitució dels seus fons artístics.

El Museu està ubicat al Palau del Batlle, un esplèndid edifici del segle xv, pertanyent al gòtic civil valencià. És una de les primeres institucions museístiques que es creen intentant apropar-se a les noves tendències plàstiques, en un període històric no massa obert a la innovació artística, i és el primer museu d'Espanya dedicat de forma completa i oberta a l'art contemporani. Des dels seus orígens, la conformació dels fons artístics es fa mitjançant donacions o cessions d'obra dels mateixos artistes i és aquest un model pioner de gestió museística que possibilita l'existència d'una col·lecció dinàmica, fins i tot sense que hi haja compra d'obra.

Avui, amb quasi mig segle i amb un poc de perspectiva històrica, es veu com ha estat un temps d'innovació artística i de convivència plàstica. Així doncs, la col·lecció del MACVAC conté una bona representació de les diverses formes d'expressió artística d'aquest període. El MACVAC alberga més de 600 obres d'art, d'artistes referents de l'avantguarda artística de l'últim quart del segle xx i principis del xxl, tant en l'àmbit nacional como internacional.

Reuneix una gran varietat d'estils i opcions artístiques: obres realitzades amb diverses tècniques de pintura, escultura, baix relleu, dibuix, tapís, ceràmica, tècniques mixtes, obres matèriques, etc., que conformen múltiples treballs i opcions creatives des de diferents nivells de figuració fins a l'informalisme i l'abstracció geomètrica i que són representatius d'avanguardes com surrealisme, ingenuisme i naïf, art pop, instal·lacions, art òptic i art cinètic, art minimalista, art pobre, transavantguardisme, neoexpressionisme, neocubisme, noves tecnologies de la imatge, infografia i altres poètiques plàstiques personals.

Per citar uns pocs artistes de reconegut prestigi: Angelina Alós, Rafael Armengol, Néstor Besterretxea, Arcadi Blasco, Manolo Boix, Rafael Canogar, Modest Cuixart, John Dilg, Juan Genovés, Henri Goetz, Julio González, Luis Gordillo, Artur Heras, Manuel Hernández Mompó, Antonio Martín Chirino, Georges Mathieu, Joaquín Michavila, Manuel Millares, Joan Miró, Juan Bautista Porcar, Josep Renau Berenguer, Antonio Sacramento, Manuel Safont, Antonio Saura, Eusebio Sempere, Antoni Tàpies, Eduardo Úrculo i Manuel Viola, entre molts altres.

Algunes consideracions sobre l'art contemporani

En l'últim quart del segle XIX, a França, un grup de pintors encetaren una nova forma de pintar, com ells deien *au plein air*, donant-li un gran protagonisme a la llum i intentant representar-la en els seus quadres amb pinzellades soltes i vibrants que tenien com a resultat unes obres lluminoses i de factura solta; aquest nou estil pictòric, que va rebre el nom d'impressionisme, a més de ser per si mateix una nova i exitosa forma de treball, va encetar una tendència molt forta i generalitzada als països occidentals, cap a la recerca de noves formes d'entendre i de treballar l'art; aquesta recerca ocuparà la pràctica totalitat del segle XX i tindrà com a resultat l'aparició successiva i sovint alhora de diferents corrents artístics coneguts com avantguardes, per citar-ne només alguns dels més coneguts: fauvisme, cubisme, expressionisme, art abstracte, surrealisme, informalisme, art pop, art minimalista, art conceptual, hiperrealisme, etc.

L'art sempre ha tingut una vessant innovadora, de recerca de nous enfocaments i maneres de fer; en definitiva, de creativitat. En el predomini d'aquest punt de vista, des de l'aparició de l'impressionisme fins ara, subjau l'essència de l'art contemporani.

En aquest període artístic, que evidentment és molt ric i complex per a analitzar-lo detingudament en aquest text, les avantguardes sovint eren excloents i prou estanques, aparegudes com a opcions creatives alternants, diametralment oposades o a partir d'enfocaments no mai vistos fins a aquell moment; fins i tot alguns artistes es consideraven molt integrats en una opció creativa enfront d'una altra.

Les diverses avantguardes apareixien i algunes s'han mantingut, s'han difós i s'han acceptat més o menys. Això, amb el pas dels anys, ha anat produint una situació de tolerància i de coexistència temporal i també, des d'un altre punt de vista, una certa permeabilitat entre les unes i les altres. En part, aquest és un dels motius que desconcerta i dificulta la comprensió i valoració de l'art contemporani.

A partir del postimpressionisme, una de les línies evolutives de molts artistes va transitar pel camí que portava cap a una síntesi de les formes, els colors i els espais, des d'un enfocament de progressiva abstracció de la realitat, de manera que anaven allunyant-se intencionadament de la representació naturalista (un conegut exemple és el quadre *Les Demoiselles d'Avignon* de l'any 1907 amb què Picasso encetaria el cubisme), les obres eren cada vegada més sintètiques i abstractes i, en molts casos, de difícil identificació formal. En aquesta línia és conegut i datat que Kandinsky, el 1910-1913?, pintara l'anomenada *Primera aquarel·la abstracta*, fet que es considera com l'inici de l'art abstracte, de l'abstracció total i completa sense cap referència figurativa.

L'aparició, la difusió i el desenvolupament de l'art abstracte ha estat una de les grans aportacions del segle XX a la història de l'art.

De ben prompte les obres abstractes es mogueren en un parell d'opcions: l'abstracció informal i l'abstracció geomètrica. L'abstracció informal, l'han treballada autors i corrents com: Kandinsky, Pollock, l'expressionisme abstracte o l'informalisme, entre d'altres. L'abstracció geomètrica, la podem veure en obres i estils com ara: també Kandinsky, Mondrian, Malevitx, l'art òptic o l'art minimalista.

Al mateix temps, la figuració, que ha estat una constant en tota la història de l'art, continuava present en moltes de les avantguardes, s'ha mantingut i els artistes l'han usada com a recurs per a experimentar diverses opcions estètiques i expressives. Per citar alguns autors i corrents, anomenarem Picasso, Dalí, Munch, Modigliani, el surrealisme, l'art pop, l'hiperrealisme, etc.

Cal destacar també la importància que han tingut en la pintura contemporània els processos de síntesi i abstracció formal en si mateixos, com a generadors d'altres punts de vista i estils plàstics, sense plantejar-se arribar a l'abstracció total. La importància com a procés de recerca i experimentació que ha enriquit la figuració i ha deixat un poc de banda la imitació per a centrar-se més en l'expressió.

Centrant-nos en l'exposició "Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual"

Una vegada exposats els anteriors punts de vista, a tall d'introducció o visió general, és el moment de centrar-nos en aspectes concrets que ens ajuden a comprendre millor l'exposició.

Les obres del grup seleccionat sota la denominació l'**abstracció geometritzant** reuneixen els dos components: abstracció i geometria. Amb tot i això s'ha intentat evitar l'homogeneïtat dins del mateix grup; així en algunes obres pots trobar elements de ressonància o clarament figuratius, en altres obres hi ha procediments de treball més tradicionals, composicions que simulen la representació d'espais tridimensionals, fins i tot linealitats i traços relativament gestuals que es relacionarien amb l'altre grup, el de la figuració gestual, i, per descomptat, també hi ha els treballs fets amb una geometria estrictament tècnica i matemàtica; tot intencionadament seleccionat per tal de mostrar un poc l'amplitud de resultats plàstics que pot generar la creativitat artística. En la gènesi d'aquests treballs, l'enfocament racional i analític és determinant a l'hora de compondre i d'elaborar l'obra.

El grup de la **figuració gestual** comprén obres de temàtica figurativa i elaborades amb procediments de treball més o menys ràpids i immediats, en què la gestualitat i el traç esdevenen en components gràfics determinants per al resultat formal de l'obra. Són obres figuratives en les quals el referent majoritàriament usat pels artistes són les persones, cares, cossos i mans. D'altra banda, també es veuen, en algunes, components que les aproximen a l'abstracció o que podrien situar-les en un espai de confluència pel fet de conjugar elements dels dos àmbits. Cal destacar que en aquest grup l'expressivitat i el missatge sovint són molt forts, ja que per a transmetre algun sentiment, del tipus que siga, és especialment adequada la figuració, perquè produeix més fàcilment una connotació en la persona que contempla l'obra, i més encara si està gràficament realitzada amb força expressiva, desdibuix, distorsions i trencaments formals. Parafrasejant l'últim missatge de l'anterior paràgraf: en la gènesi d'aquests treballs l'enfocament emotiu i vivencial, *de cor*, és determinant a l'hora de compondre i d'elaborar l'obra.

Des d'un altre punt de vista i per a comprendre un poc més les obres, de vegades resulta interessant llegir els títols que els artistes han posat, ja que poden ajudar a reforçar el missatge representat o la intenció amb què s'ha creat o el sentiment que es vol transmetre. En l'altre extrem podem trobar aquells títols que, en llegir-los, veus que no t'afegeixen res significatiu o els encara més ambigus i indefinits com: composició, figures o S/T (títol de l'obra que, quasi des d'una visió conceptual, significa Sense Títol).

Una reflexió important: són els artistes els qui busquen les tècniques de treball, els procediments i les opcions creatives i estilístiques més adequades a la seua personalitat i, amb dedicació i treball, creen les obres d'art. Els artistes de vegades s'acoblen a un determinat corrent plàstic o estil ja establert, i dins d'aquest àmbit desenvolupen les seues possibilitats, altres vegades tenen una trajectòria més personal i independent de

les tendències artístiques del moment, sense oblidar, però, que la cultura i la societat influeixen en l'artista i, per tant, en l'obra que realitzarà. En altres paraules els artistes són els qui originen l'art.

Al mateix temps i després estan els altres actors, també importants per descomptat, com són els teòrics, crítics, historiadors, promotors, institucions, marxants, galeries, etc., que donen a conèixer les creacions plàstiques, fan anàlisis i agrupaments classificatoris, estudien, relacionen i contextualitzen, extrauen rendibilitat econòmica, promouen i difonen la cultura, etc.

Al MACVAC de Vilafamés hi ha una abundant col·lecció d'obres d'alt nivell artístic les quals, per falta d'espai expositiu, no estan sempre a l'abast del públic. A més de la periòdica renovació d'algunes d'aquestes, es fan exposicions monogràfiques temporals al Museu i també, com ara és el cas, es trau l'obra a l'exterior en importants exposicions com la que ens ocupa al Convent, espai d'art, de Vila-real. Per a aquesta exposició s'han seleccionat obres de diversos autors, amb pluralitat de tècniques i enfocaments, una selecció diversa i de qualitat, amb la finalitat que les institucions organitzadores de la mostra puguin realitzar la seua funció difusora de l'art i que el component didàctic de l'exposició resulte interessant i comprensible per al públic.

Potser, arribat a aquest punt, és convenient plantejar algunes claus que ens ajuden a analitzar un quadre, per a extraure-li el major significat possible al que allí es veu i al que possiblement haja volgut representar el pintor; i ho farem de manera transversal presentant aquells elements que pot combinar l'artista en el procés de creació i que són més o menys comuns en obres de distints estils, tècniques i autors.

Per a fer una anàlisi plàstica cal observar:

Les formes: que poden ser figuratives, sígniques o simbòliques, accidentals, abstractes, etc. De manera molt genèrica, les formes figuratives són aquelles que, en veure-les representades, la nostra ment les reconeix. Les formes sígniques o simbòliques són les que transmeten un determinat missatge, comprensible per a les persones que coneixen el seu codi interpretatiu. Les formes accidentals són producte de l'atzar, d'una acció o d'un traç que, en alguns plantejaments plàstics gestuals i en l'abstracció informal, tenen rellevància i protagonisme en la composició de l'obra, i també hi ha les formes d'estructura geomètrica protagonistes de l'abstracció homònima.

La proporció: és la relació de mesura entre les parts i amb el tot, és a dir, les dimensions comparatives de les formes. En les obres figuratives cal veure si les formes estan proporcionades o si hi ha desproporcions intencionades o per falta de domini plàstic, escorços, ruptures formals, deformacions, intencionalitats, etc. En l'abstracció caldrà observar les dimensions comparatives de les formes geomètriques o de les taques i ratlles allí representades i la seua proporció en relació amb les dimensions de l'obra.

La composició: és la distribució i la relació que s'estableix entre les diverses formes que hi ha en una obra. La composició és un element molt important en la complexitat i en l'originalitat d'una obra d'art. El valor de la composició sovint passa desapercbut als ulls no acostumats a contemplar-la, però intuïtivament aporta a l'observador un nivell de qualitat que el fa creditor de la valoració plàstica corresponent. Cal intentar descobrir els esquemes compositius, els agrupaments formals i cromàtics i quina estructura tenen, si hi ha centres d'atenció i els seus protagonismes, la relació entre moviment i estabilitat, si conté alguna secció àuria, etc. Pot resultar gratificant intentar esbrinar si les composicions són intuïtives, raonades, combinades, etc.

L'espai: si l'autor ha intentat reflectir la realitat tridimensional, l'haurà representada en el quadre usant recursos com ara la simulació de l'espai, la disminució de la grandària, la perspectiva aèria i la perspectiva cònica, els plans, el fons, etc.

Si l'artista només ha tingut en compte l'espai bidimensional del quadre, que és l'opció espacial normalment utilitzada en l'abstracció, haurem de valorar les distribucions en el suport, la comunicació i el diàleg entre els elements que hi apareixen, protagonismes, funcions, l'espai equívoc, sensacions perceptives, etc.

El color: la pintura i altres arts gràfiques són consubstancials amb el color, no s'entenen sense la seua presència i en alguns casos l'escassetat o fins i tot l'absència resulten especialment significatives. Cal mirar atentament i gaudir de la utilització del color que hi ha en l'obra, sempre serà representatiu de l'estil, de la temàtica i de la intencionalitat de l'artista. Haurem d'observar les tonalitats, les distribucions en l'espai de l'obra i la composició cromàtica sovint associada a la formal; si hi ha colors càlids, gelats, complementaris, les gammes cromàtiques; la relació entre colors i materials representats, l'aspecte, la connotació, etc.

La llum: Si no hi ha llum no hi ha percepció dels colors; per tant, la llum i el color van íntimament units, encara que no són la mateixa cosa, resulten quasi inseparables, no hi ha percepció del color si no hi ha llum. De fet, una de les qualitats del color és l'anomenat valor, el valor és el grau de lluminositat del color, allò que popularment se simplifica en colors clars i foscos. A l'hora d'analitzar la llum d'una peça, cal veure, en primer lloc, si té llum pròpia o llum rebuda. Normalment en els quadres figuratius trobarem la llum representada: com a llum natural, artificial, llum directa o ambiental; aconseguida mitjançant el clarobscur, ombres, mitges tintes, etc. En el cas d'obres abstractes s'haurà d'atendre la llum que donen els colors emprats, en funció del valor o grau de lluminositat dels colors.

L'execució: En l'art contemporani en què els límits entre les tècniques s'han sobrepassat, en què s'investiguen i proven tot tipus de procediments i materials, el procés de treball, l'acte de crear en si mateix, és fonamental per al resultat de l'obra. De l'atenta observació convindrà esbrinar l'execució de la peça. Si és un quadre, veure com està tractada la pintura, pasta espessa, fluida, veladures, textures; el traç, tipus de pinzellada, espàtula, etc. En altres tècniques, els procediments són determinants en el procés d'execució, així com els suports, les matèries pròpies, els materials i objectes afegits i altres elements conformadors del caràcter de l'obra, etc.

El missatge: després d'haver fet l'anàlisi d'aquests elements plàstics, potser et serà útil i complementari plantejar-te: quina creus que va ser la intenció de l'artista a l'hora de pintar-lo? i quina sensació o missatge transmet?

Vicent Varella Beltran, comissari de l'exposició
Vicesecretari del MACVAC

Figures de l'abstracció

“La vida de l'home il·lustrat d'avui
s'allunya cada vegada més de la naturalesa:
la vida es torna cada vegada més abstracta”
(Piet Mondrian, 1917)

Els moviments artístics del segle xx van commocionar els fonaments de l'art. Encara que basats en el rebuig de tot el que els havia precedit: «No podem transportar pertot arreu el cadàver del nostre pare. L'abandonem en companyia dels altres morts» –havia dit Apollinaire el 1913– tots ells van mirar l'avantguarda que els va precedir, encara que només fóra per a distanciar-se el més possible d'ella. En aquest sentit, hem d'analitzar l'art contemporani, la història del qual passa invariablement per la dels diferents ismes que van aguar i es van assentar en un segle xx canviant i multiforme. Els diferents moviment d'avantguarda –i més el que actualment coneixem com a avantguarda històrica– van trencar amb els llenguatges tradicionals. El frenesí havia començat.

Ja les primeres dècades del segle ens van endinsar en un cubisme. La base fonamental d'aquest moviment es troba en l'organització de l'espai, que es lliura a una trama totalment geomètrica. Negarà la profunditat i, en conseqüència, la perspectiva. Ressalta la idea de simultaneïtat, perquè els diferents objectes exposats en l'obra poden ser vistos de distintes maneres. Els cubistes es van endinsar en la investigació d'una geometria no euclidiana. El cubisme, tal com l'entendem avui en dia, es desenvolupa en dues facetes: l'analítica, visible en les primeres obres, i la sintètica, resultant dels diferents avanços i estudis de la primera. Si en la proposta dels analítics es descomponen els objectes en multitud de plans geomètrics, resulta la imatge incomprendible per a l'espectador; en la sintètica, a més de reincorporar el cromatisme per a tornar als objectes el seu color local, s'introdueix la tècnica del *collage*, i apareix el treball com un muntatge. De la mateixa manera, en ampliar-se i delimitar-se les formes geomètriques, el o la receptora de la imatge obté una lectura molt menys tortuosa.

Paral·lelament al moviment cubista, es desenvolupa a Alemanya el moviment expressionista. A més de la seua gran força pictòrica, trobem exemples rutilants de les seues manifestacions en cine, música, literatura, teatre o dansa. L'expressionisme va ser una manera d'entendre i viure el món, i fou, en definitiva, la major expressió del moment històric en què es desenvolupa.

Aquest moviment ens ha llegat El genet blau. Aquest grup, liderat per Wassily Kandinsky, va revolucionar la concepció de la pintura, la va portar des de la representació fins a l'abstracció total. Els seus integrants van investigar les teories del color, i es van interessar pels problemes de la percepció, de la mateixa manera que es van declarar independents dels límits del món visible, explorant el món de la imaginació.

Enfront d'aquesta abstracció lírica, gestual, ens trobarem amb una abstracció estructurada geomètricament, més racional. Piet Mondrian apostarà per tot allò que es pot mesurar, per una pintura clara, basada en plans i colors. La seua forma serà l'angle recte

i els seus colors, els primaris més el blanc i el negre. Renega de tota forma artística, de les irregulars formes naturalistes. La seua abstracció, titllada de vegades de freda, peca d'una emoció basada en l'estructura i organització del conjunt.

Sense la contribució de Kandinsky o de Mondrian al pla de l'abstracció, l'art tal com el concebem actualment seria impossible. No obstant això, també ho seria si no fixàrem els nostres ulls en una Rússia prerevolucionària, revolucionària i postrevolucionària, ja que ella va ser el major centre de cultura abstracta de la segona i tercera dècades del segle xx. Tres corrents principals no figuratius recorren aquests anys i aquest immens país: el lucisme, el suprematisme i el constructivisme.

El lucisme o *rayonnisme* es dotarà de la geometria cubista, el dinamisme futurista i el colorit de l'orfisme, sense arribar a la total abstracció preconitzada per Malevitx i el suprematisme. El pas cap a aquest moviment es farà el 1913, quan el mateix Malevitx, en el seu intent d'alliberar l'art de l'objectivitat, va dibuixar el seu *Quadre negre sobre fons blanc*. Sabem de les dures crítiques i els comentaris irònics que va rebre davant d'aquesta gosadia, encara que ell l'única cosa (ni més ni menys) que pretenia era exposar la perfecció de la inobjectivitat. Com a culminació formal del suprematisme, el constructivisme es configura com l'aportació definitiva de les avantguardes russes. Encara que l'abstracció trobarà en ell un dels seus màxims valedors, molts dels seus components es desenten de la «pura sensibilitat plàstica» per a interessar-se per la integració pràctica de l'art en la societat.

Sense la contribució de Kandinsky, de Mondrian o Malevitx al pla de l'abstracció, l'art tal com el concebem actualment seria impossible. La lectura d'obres com la de Kozo Okano, Vicenta Real Marco o Abel Martín per part de l'espectador o de l'espectadora resultaria tortuosament i fàcilment rebutjable. Les formes, els colors ens introduiran en el món interior de l'artista però per a això hem d'abandonar qualsevol lectura tradicional. Els nostres ulls –almenys els físics– han de ser permeables a la sensibilitat d'allò conceptual, del mínim.

Enfront de la geometrització o l'abstracció trobarem diferents moviments que apostaran, clarament, per la figuració i inventen un nou sentit de l'espai en admetre-hi el lloc irreal dels somnis. A l'ésser humà sempre li ha fascinat la potència de l'inconscient, o el treball de la màgia. Una exploració en la història ens faria endinsar-nos en personatges com El Bosco, en les obres del qual l'insòlit, l'humor negre, les figures fantàstiques, el món oníric són l'exponent màxim enfront de l'ordre, la raó i allò diví.

També en l'actualitat és suficient recordar la profusió d'obres de caràcter oníric que, reprenent el camí iniciat pel surrealisme, van introduint-se en la nostra vida diària de diferents maneres. Algunes d'elles, potser les més visibles en el món en què vivim ens les ofereix la publicitat. La manipulació de la realitat, mitjançant el somni, és una constant en el món publicitari, encara que la publicitat no és l'única hereva de les teories surrealistes, perquè també el món cinematogràfic o el novel·lístic i igualment el del disseny o la moda revelen les influències d'artistes que, com Dalí, Magritte o tants altres, van configurar el moviment surrealista.

Endinsar-nos en el camp artístic del segle xx és viatjar per un món oníric, transgressor, inaudit, geomètric i, fins i tot, violent. La seua capacitat per a no deixar-nos indiferents davant de la virulència dels colors o de les expressions ha suposat un revulsiu a l'anquilosada idea que tot l'art ha de ser figuratiu i, per descomptat, bell. L'art del segle xx i del XXI no és bell, moltes vegades és lleig, grotesc. La realitat se'ns mostra ferida i el llenç es converteix d'aquesta manera en un vehicle de denúncia, en la veu d'una societat humiliada, angoixada i en lluita permanent.

Aquell crit ve de la mà del pintor equatorià Oswaldo Guayasamín i de la seua obra *Las manos de la angustia*. Una obra figurativa que ens mostra una Amèrica Llatina en permanent canvi, sofrent, endurida i violenta. L'impuls creatiu és la denúncia, característica clau en gran part dels moviments del segle xx. A l'ésser humà, més aviat a una part de la societat, només li queda la protesta. La força expressiva d'aquesta obra es troba en un rostre que ens mira directament i en aquelles mans que ho emmarquen.

Sé ben bé que m'he deixat una gran part dels artistes que ens acompanyen tant en aquest catàleg com en l'exposició, també sé que tots i totes elles han begut d'un segle xx multiforme i canviant, fet que es demostra en totes les seues obres.

Deixem-nos portar per formes, colors, figures i construïm, paral·lelament, el fil que les uneix.

Juncal Caballero Guiral, comissària de l'exposició
Universitat Jaume I

Oswaldo Guayasamín. *Las manos de la angustia*
Oli sobre llenç, 130 x 81 cm

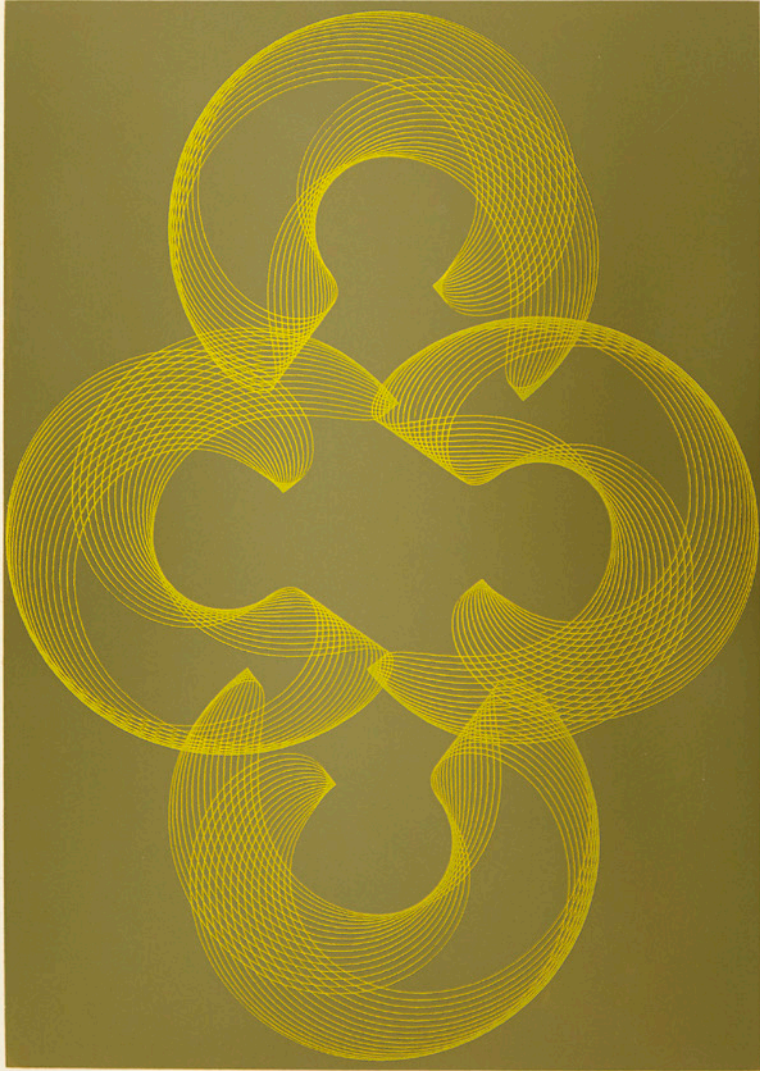
José Carrillero Gil. *S/T*
Bronze, 50 x 13 x 7 cm

Hans Dieter Zingraff. 203/07, 2007
Tècnica mixta, *collage* sobre fusta, 115 x 135 cm

Diesco. *Acoplo*, 1974
Ferro, 32 x 31 x 9 cm

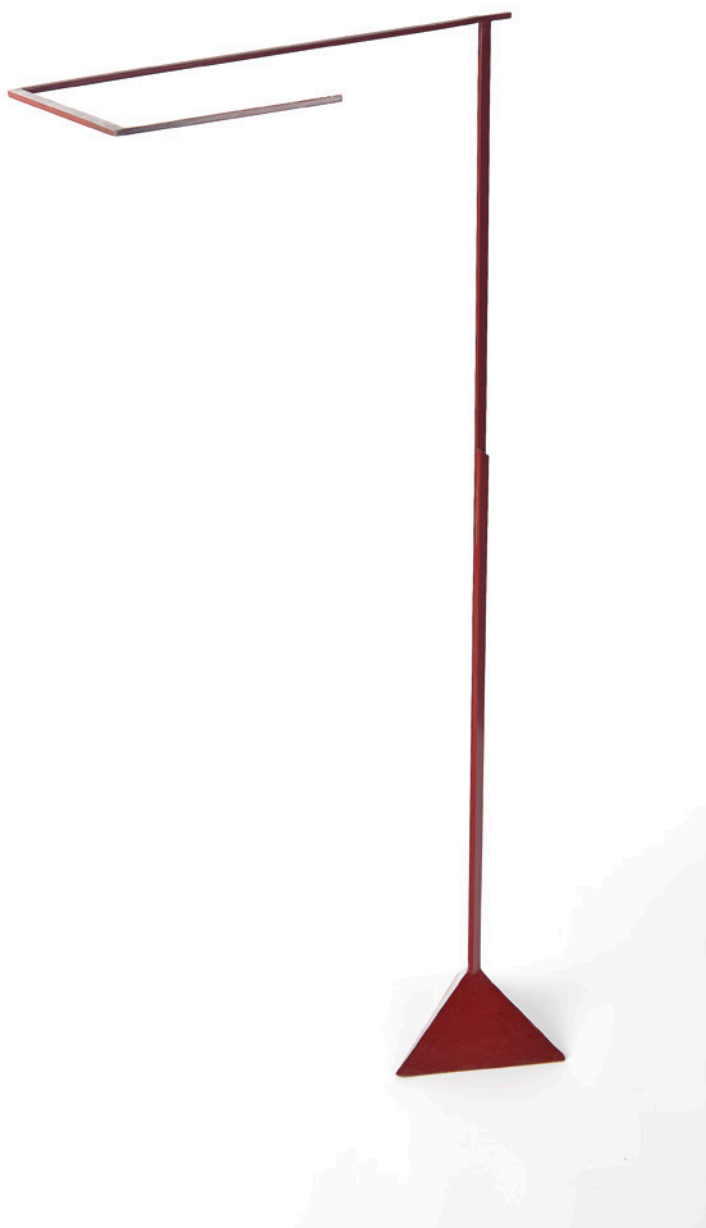
Programación J.C. Medina de
Familia de curvas Lissajous
(F10)
A. Martín
de agosto

Abel Martín

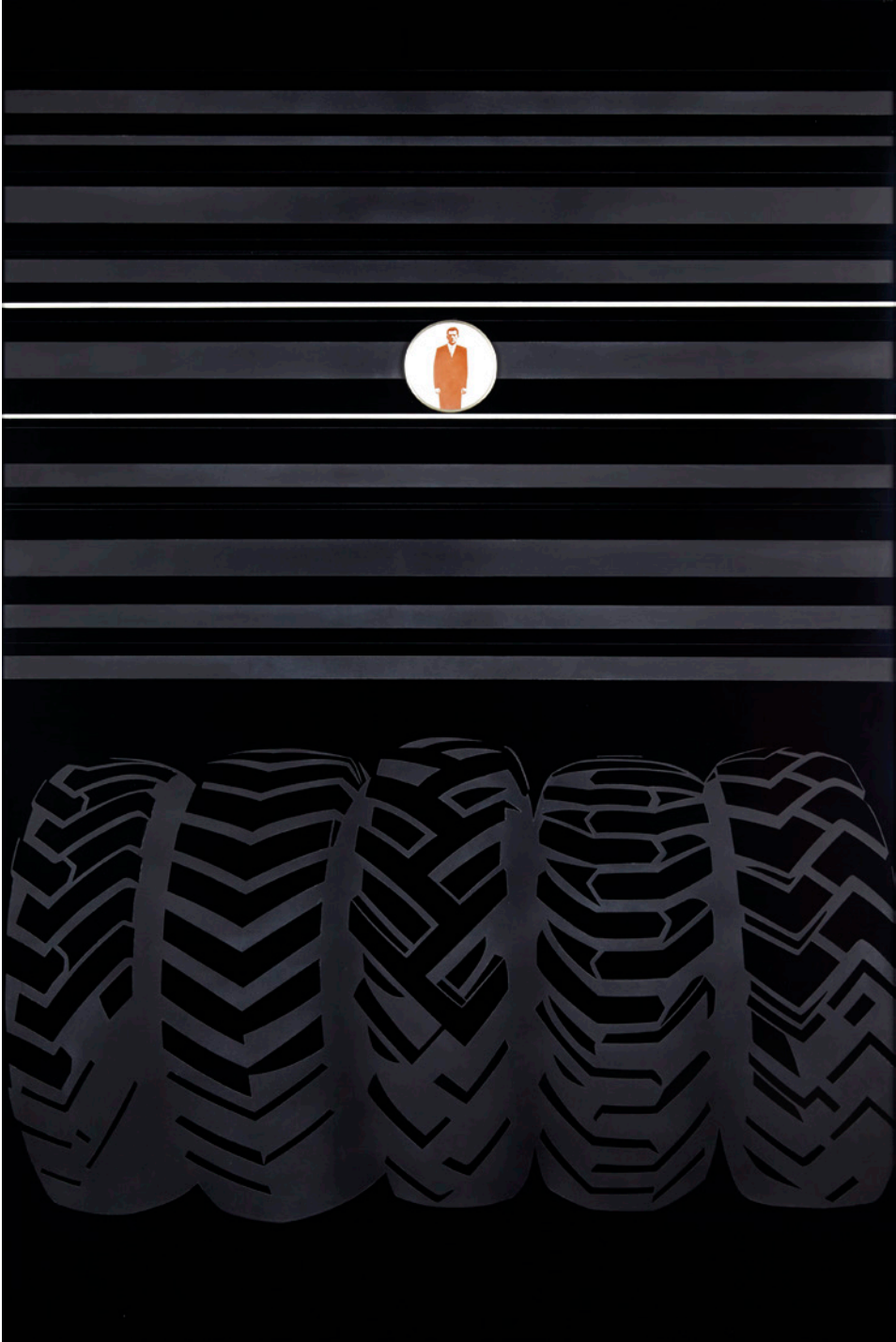
Abel Martín. *Familia de curvas Lissajous*, 1969
Serigrafía, 100 x 70 cm

Rafael Canogar. *Pompeya*, 1997
Tècnica mixta, 214 x 190 cm

Ramón de Soto. *Posible escultura*
Ferro, 110 x 46 x 22 cm

Anzo. Aislamiento 78 - 12, 1978
Tècnica mixta-plàstic, 150 cm x 110 cm

Ellis Jacobson. *Tête*, 1974
Litografia sobre paper, 75 x 75 cm

Antonia Carbonell Galiana. *Camino de meteora*, 2002
Gres

Teresa Chàfer Bixquert. *Jocs de representació I i II, entre la realitat i la ficció*, 2002
Coure, plom, fusta i paper vegetal; dos de 48 x 48 x 10 cm

Manuel Menan. *Eros y Thanatos*
Aguafort, 74 x 56 cm

Jean Pierre Nicolini. *Creciente*, 1980
Gres i òxids, 50 x 54 x 14 cm

Kozo Okano. *La aparición*, 1973
Oli sobre llenç, 71 x 60 cm

José Quero González. *Esferas*, 1975
Oli sobre llenç, 150 x 195 cm

Antonio Saura. *Felipe II*
Oli sobre taula, 50 x 38 cm

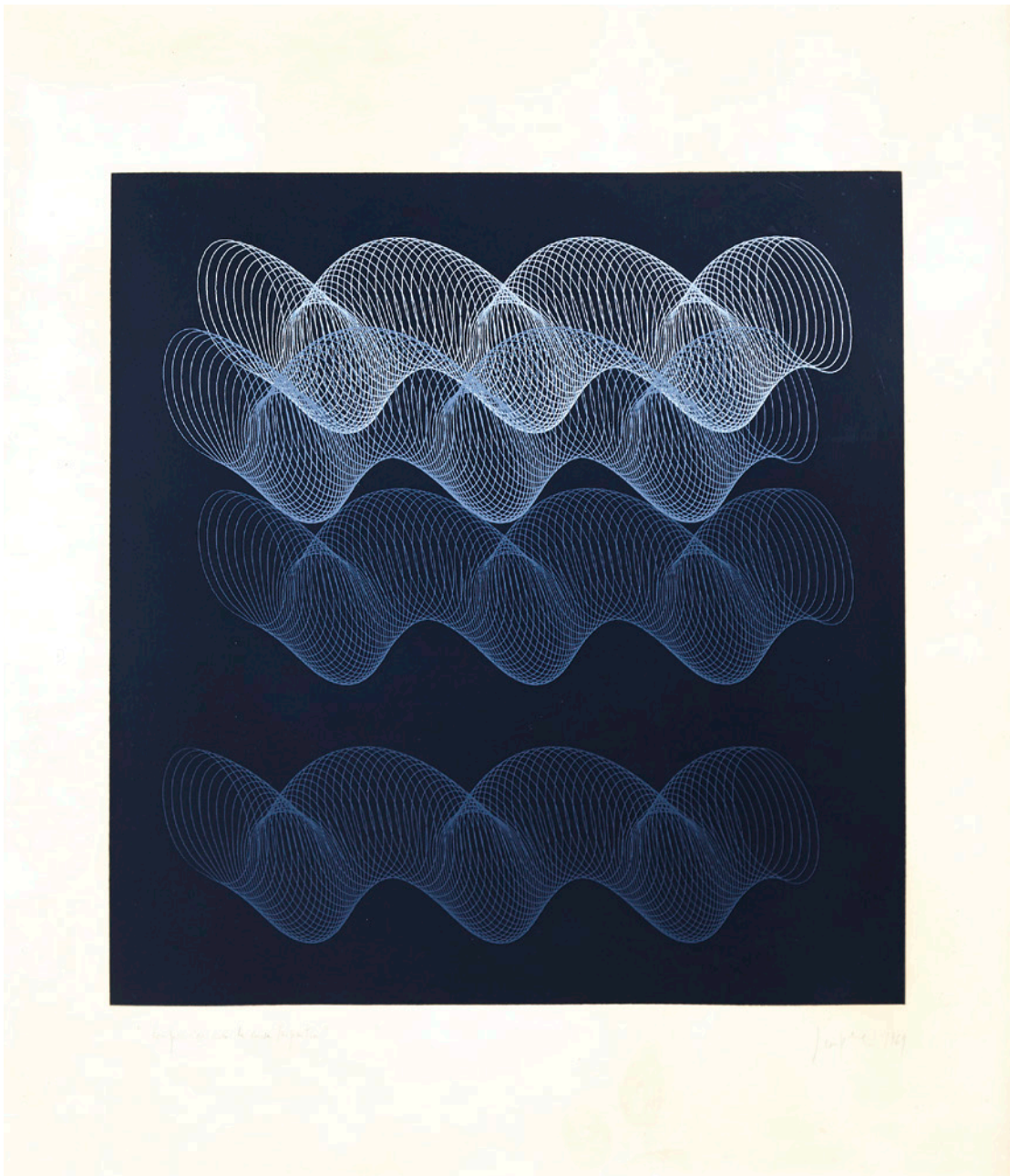

Vicenta Real Marco. *Direcciones*
Oli sobre llenç, 130 x 162 cm

Loretta Polgrossi Guerra. *Confluencia perfecta*, 1995
Ceràmica i fusta, 57 x 47 x 17 cm

Eusebio Sempere. *Serpentín nº 3/ composición con la curva serpentina*, 1969
Serigrafía, 77 x 68 cm

Cristina Tejedor. *S/T*, 1976
Tècnica mixta sobre llenç, 146 x 114 cm

Antoni Clavé. *Rey*
Gouache, 100 x 81 cm

Manuel Vivó. *Vienes con nosotros*, 1970
Tinta xinesa, 30 x 42 cm

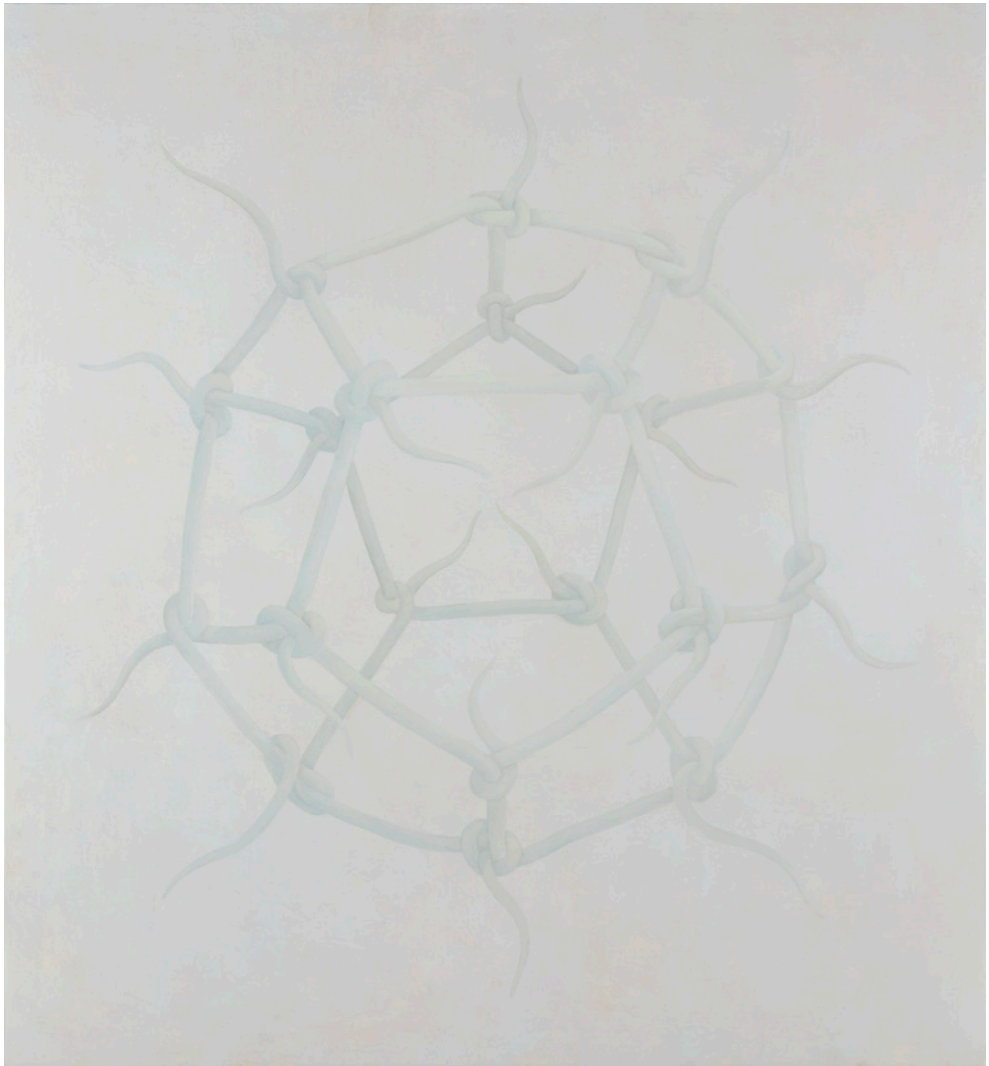
Raül Torrent. *S/T*, 1987
Oli sobre llenç, 146 x 114 cm

Carme Riu de Martín. *Cinc Castany*, 1996
Refractari, 130 x 37 cm

Concha Benedito. *S/T*, 1978
Oli sobre llenç, 130 x 195 cm

Víctor Bastida i Teresa Marín García. *Hybris I*, 1994
Oli i tremp sobre llenç, 130 cm x 120 cm

Juana Francés. *Oficina nº 4*, 1983
Tècnica mixta sobre llenç, 70 x 88 cm

Maribel Nazco. *Formas a y b*, 1975
Collage, alumini; 220 x 154 cm

John Dilg. *Landscape N 1-A*, 1976
Dibuix sobre paper, 62 x 47 cm

Alfonso de la Ossa Alcántara. *Equilibrista al límite*, 2000
Bronze, 59 x 18 x 14 cm

Entre la abstracción geometrizable y la figuración gestual

Hola, visitante de la exposición. Voy a comentarte algunas cosas que tal vez te resulten útiles para guiarte en la lectura plástica de las obras que tienes delante.

En primer lugar me referiré al título: «Entre la abstracción geometrizable y la figuración gestual»; en este caso el título no pretende ser una propuesta abierta a la imaginación y a la libre interpretación, al contrario: el juego de palabras que en él se ofrece es intencionalmente descriptivo y resume el propósito de la exposición, para que incluso antes de verla ya puedas hacerte una idea de lo que vas a encontrarte.

Para empezar tal vez convenga aclarar los conceptos abstracción y figuración: figuración es la representación plástica de seres, cosas y espacios que nuestra mente reconoce, independientemente de cómo esté hecha. En el otro extremo, la abstracción no tiene intencionalidad representativa y se aparta de cualquier imagen que la mente pueda identificar.

Se ha seleccionado un grupo de obras de diferentes autores y técnicas que, a pesar de esa diversidad, compartan un enfoque común y es que en el proceso de creación los artistas han trabajado en el ámbito de la abstracción con un enfoque más o menos geometrizable hasta llegar, en algunos casos, a lo que podría considerarse como una geometría matemática utilizada con criterios de belleza plástica. Por otro lado se presenta una selección, también de diversos autores y técnicas que comparten el denominador común de estar hechas en el ámbito de la figuración más o menos gestual, donde el trazo y el gesto suelto le confieren una característica común y diferente al anterior punto de vista. En otras palabras, hay un grupo de obras que los artistas han creado con procesos de abstracción racionalizadora y geometrizable, con una visión analítica y cerebral; y frente a ese posicionamiento creativo se presenta el otro grupo de obras hechas predominante con espontaneidad, con un trabajo a menudo inmediato, donde el gesto y el trazo, como popularmente se dice, nacen del corazón.

Además en cuanto te sitúes en la sala verás una confrontación entre los dos grupos de obras, propiciando diversas lecturas comparativas entre las agrupadas en el campo de la abstracción geometrizable por un lado y las del ámbito de la figuración gestual. También podrás hacer el análisis de semejanzas y diferencias entre un grupo y el otro, y entre obras específicas de un mismo grupo. Incluso encontrarás algunos cuadros donde pueda cuestionarse la clasificación grupal.

Además de la pintura también encontrarás otras técnicas y procedimientos tales como la escultura en bronce, hierro y acero inoxidable, cerámica, técnicas mixtas, dibujo, serigrafía, gravado, etc. Selección realizada para mostrar diversas opciones plásticas que, en el momento de trabajar en el campo de la investigación y la creatividad, han puesto en marcha algunos de los muchos artistas de MACVAC (Museo de Arte Contemporáneo Vicente Aguilera Cerni).

Tal vez no conozcas el MACVAC de Vilafamés, del que ahora después te explicaremos algunas cosas, pero de momento conviene que sepas que esta exposición es una pequeña muestra de la riqueza y variedad de las obras del Museo y también que, como su nombre indica: «Entre la abstracción geometrizable y la figuración gestual», sólo es una de las muchas posibilidades de presentación de los estilos, temáticas y técnicas que reúne.

Los museos, fundaciones, galerías de arte, etc., junto con las instituciones que los apoyan, no sólo seleccionan y conservan las obras de arte con una importante función de testimonio de la creatividad y el arte de un determinado tiempo; las obras se muestran con diversos enfoques que pretenden ser atractivos y útiles para informar-formar al público, tanto al más implicado como a aquel que en principio le pueda resultar poco familiar el ámbito de la creación artística. En esa línea, esta exposición conecta los pueblos de Vila-real y Vilafamés, a través del MACVAC y el Convent, espai d'art.

Hay otro propósito no menos importante y estrechamente ligado al anterior, se trata de motivar el descubrimiento de otros puntos de vista, de abrir nuevos enfoques que ayuden a entender las actuales formas de arte. Una manera de acercarlas al público es sacarlas de sus espacios habituales y, como en este caso, presentarlas en exposiciones temáticas que convenientemente organizadas y guiadas puedan ser comprensibles y didácticas.

El MACVAC (Museo de Arte Contemporáneo Vicente Aguilera Cerni):

Los orígenes del Museo se remontan a 1968, cuando el crítico de arte Vicente Aguilera Cerni llega a Vilafamés y queda asombrado por la belleza de las casas y las calles de la parte antigua. El pueblo y su entorno le cautivan y propone a las autoridades locales la creación de un museo de arte contemporáneo. La idea es bien acogida, se inician los trámites y en 1970 se aprueban los primeros Estatutos del Museo, que posibilitan el comienzo de la constitución de sus fondos artísticos.

El Museo se halla ubicado en el Palau del Batlle, un espléndido edificio del siglo xv, perteneciente al gótico civil valenciano. Es una de las primeras instituciones museísticas que se crearon intentando acercarse a las nuevas tendencias plásticas, en un periodo histórico no demasiado abierto a la innovación artística, y es el primer museo de España dedicado de forma completa y abierta al arte contemporáneo. Desde sus orígenes, la conformación de su fondo se hace a través de donaciones o cesiones de obra de los propios artistas, siendo éste un modelo pionero de gestión museística que posibilita la existencia de una colección dinámica, aún no existiendo compra de obra.

Hoy, con casi medio siglo y con un poco de perspectiva histórica, se ve como ha sido un tiempo de innovación artística y de convivencia plástica. Así pues la colección del MACVAC contiene una buena representación de las diversas formas de expresión artística de este periodo. El MACVAC alberga más de 600 obras de arte cuyos artistas son referente de la vanguardia artística del último cuarto del siglo xx y principios del xxi, tanto a nivel nacional como internacional.

Reúne una gran variedad de estilos y opciones artísticas: obras realizadas en diversas técnicas de pintura, escultura, bajorrelieve, dibujo, tapiz, cerámica, técnicas mixtas, obras matéricas, etc., que conforman múltiples trabajos y opciones creativas desde diferentes niveles de figuración hacia el informalismo y la abstracción geométrica y que son representativos de vanguardias como surrealismo, ingenuismo y naïf, arte pop, instalaciones, *op-art* y arte cinético, *minimal art*, arte povera, transvanguardia, neoexpresionismo, neocubismo, nuevas tecnologías de la imagen, infografía, y otras poéticas plásticas personales.

Por citar unos pocos artistas de reconocido prestigio: Angelina Alós, Rafael Armengol, Néstor Besterverteja, Arcadi Blasco, Manolo Boix, Rafael Canogar, Modest Cuixart, John Dilg, Juan Genovés, Henri Goetz, Julio González, Luis Gordillo, Artur Heras, Manuel Hernández Mompó, Antonio Martín Chirino, Georges Mathieu, Joaquín Michavila, Manuel Millares, Joan Miró, Juan Bautista Porcar, Josep Renau Berenguer, Antonio Sacramento, Manuel Safont, Antonio Saura, Eusebio Sempere, Antoni Tàpies, Eduardo Úrculo i Manuel Viola entre otros muchos.

Algunas consideraciones sobre el arte contemporáneo:

En el último cuarto del siglo xx, en Francia, un grupo de pintores iniciaron una nueva forma de pintar, como ellos decían *au plein-air*, dándole un gran protagonismo a la luz y intentando representarla en sus cuadros con pinceladas sueltas y vibrantes que tenían como resultado unos cuadros luminosos y de factura suelta, este nuevo estilo pictórico que recibió el nombre de impresionismo, además de ser una nueva y exitosa forma de trabajo, inició una tendencia muy fuerte y generalizada en los países occidentales, hacia la búsqueda de nuevas formas de entender y trabajar el arte, esta búsqueda ocupará casi todo el siglo xx y tendrá como resultado la aparición sucesiva y a menudo al mismo tiempo de diversas corrientes artísticas conocidas como vanguardias, por citar solo algunas de las más conocidas: fauvismo, cubismo, expresionismo, arte abstracto, surrealismo, informalismo, arte pop, *minimal art*, arte conceptual, hiperrealismo, etc.

El arte siempre ha tenido un componente innovador, de búsqueda de nuevos enfoques y maneras de hacer, en definitiva de creatividad. En el predominio de ese punto de vista, desde la aparición del impresionismo, subyace la esencia del arte contemporáneo.

En este período artístico, que por supuesto es muy rico y complejo para analizarlo detenidamente en este texto, las vanguardias eran a menudo excluyentes y bastante estancas, surgidas como opciones creativas alternantes, diametralmente opuestas o a partir de planteamientos nunca vistos hasta ese momento; incluso algunos artistas se consideraban muy integrados en una opción creativa frente a otra.

Entre los diversos movimientos de vanguardia que aparecían, algunos se han mantenido, difundido y aceptado más o menos. Esto, con el paso de los años, ha conllevado una situación de

tolerancia y de coexistencia temporal y también, desde otro punto de vista, una cierta permeabilidad entre unos y otros. En parte ésta es una de las razones que desconcierta y dificulta la comprensión y apreciación del arte contemporáneo.

A partir del postimpresionismo, una de las líneas evolutivas de muchos artistas discurrió por el camino que conducía hacia una síntesis de las formas, los colores y los espacios, desde el punto de vista de una progresiva abstracción de la realidad, de manera que iban alejándose intencionadamente de la representación naturalista, (un ejemplo bien conocido es el cuadro *Les Femmes d'Alger* de 1907 con el que Picasso iniciaría el cubismo), las obras eran cada vez más sintéticas y abstractas y en muchos casos de difícil identificación formal. En esa línea es conocido, entre otros. La abstracción de Kandinsky, en 1910-1913?, pintara la conocida como *Primera acuarela abstracta*, que se considera como el comienzo del arte abstracto, de la abstracción total y completa sin ninguna referencia figurativa.

La aparición, difusión y desarrollo del arte abstracto ha sido una de las contribuciones más importantes del siglo xx a la historia del arte.

Desde muy temprano las obras abstractas se movieron en un par de opciones: la abstracción informal y la abstracción geométrica. La abstracción informal la han trabajado autores y corrientes como: Kandinsky, Pollock, el expresionismo abstracto o el informalismo, entre otros. La abstracción geométrica la podemos ver en obras y estilos tales como: también en Kandinsky, Mondrian, Malevich, el *op-art* o el *minimal art*.

Al mismo tiempo la figuración, que ha sido una constante en toda la historia del arte, siguió presente en muchas de las vanguardias, se ha mantenido y los artistas la han utilizado como recurso para experimentar diversas opciones estéticas y expresivas. Por citar algunos autores y corrientes nombraremos a Picasso, Dalí, Munch, Modigliani, el surrealismo, el arte pop, el hiperrealismo, etc.

Hay que destacar también, la importancia que han tenido en la pintura contemporánea los procesos de síntesis y abstracción formal en sí mismos, como generadores de otros puntos de vista y estilos plásticos, sin plantearse ni querer llegar a la abstracción total. Importancia en cuanto al proceso de investigación y experimentación que ha enriquecido la figuración, dejando un poco al lado la imitación para centrarse más en la expresión.

Centrándonos en la exposición “Entre la abstracción geometrizable y la figuración gestual”:

Una vez expuestos los anteriores puntos de vista, a modo de introducción o visión general, es el momento de centrarnos en aspectos específicos que nos ayuden a comprender mejor la exposición.

Las obras del grupo seleccionado bajo la denominación **abstracción geometrizable** reúnen los dos componentes: abstracción y geometría. Con todo se ha intentado evitar la homogeneidad dentro del propio grupo, por lo que en algunos trabajos se pueden encontrar elementos de resonancia o claramente figurativos, en otras obras hay procedimientos de trabajo más tradicionales que simulan la representación de espacios tridimensionales, incluso líneas y trazos relativamente gestuales que se relacionarían con el otro grupo, el de la figuración gestual; y por supuesto también están los trabajos hechos con una geometría estrictamente técnica y matemática; todo intencionalmente seleccionado para mostrar un poco la amplitud de resultados plásticos que puede generar la creatividad artística. En la génesis de estos trabajos el enfoque racional y analítico es crucial para componer y elaborar la obra.

El grupo de la **figuración gestual**, comprende obras de temática figurativa y hechas con procedimientos de trabajo más o menos rápidos e inmediatos, donde la gestualidad y el trazo se convierten en componentes gráficos determinantes para el resultado formal de la obra. Son obras figurativas en las que el referente mayoritariamente utilizado por los artistas son las personas, rostros, cuerpos y manos. Por otra parte también se ven en algunas obras aspectos que las acercan a la abstracción o que podrían ubicarlas en un espacio de confluencia por el hecho de conjugar elementos de los dos ámbitos. Hay que destacar que en este grupo la expresividad y el mensaje suele ser muy fuerte, puesto que para transmitir algún sentimiento, del tipo que sea, es especialmente adecuada la figuración, porque produce más fácilmente una connotación en la persona que contempla la obra y más aún si está realizada con fuerza expresiva, desdibujo, distorsiones y rupturas formales. Parafraseando el último mensaje del párrafo anterior: en la génesis de estos trabajos el enfoque emotivo y vivencial “de corazón”, es crucial para componer y elaborar la obra.

Desde otro punto de vista y para entender un poco más los trabajos, a veces es interesante leer los títulos que los artistas han puesto, pueden ayudar a reforzar el mensaje representado, o la intención con la cual se ha creado o la sensación que se desea transmitir. En el otro extremo podemos encontrar aquellos títulos que al leerlos se ve que no añaden nada significativo o los aún más ambiguos e indefinidos como: composición, figuras o S/T (título de la obra que, casi desde una visión conceptual, significa sin título).

Una reflexión importante: son los artistas los que buscan las técnicas de trabajo, los procedimientos y las opciones creativas y estilísticas más adecuadas a su personalidad y, con dedicación y trabajo, crean las obras de arte. Los artistas se unen a veces a una corriente o estilo plástico ya establecido y dentro de ese ámbito desarrollan sus posibilidades, otras veces tienen una trayectoria más personal e independiente de las tendencias artísticas del momento, sin olvidar que la cultura y la sociedad influyen en el artista y por lo tanto en la obra que realizará. En otras palabras, los artistas son los que originan el arte.

Al mismo tiempo y después están los otros actores, también importantes por supuesto, como son los teóricos, críticos, historiadores, promotores, instituciones, marchantes de arte, galerías, etc., que dan a conocer las creaciones plásticas, hacen análisis y agrupamientos clasificadores, estudian, relacionan y contextualizan, extraen rentabilidad económica, promueven y difunden la cultura, etc.

En el MACVAC de Vilafamés hay una abundante colección de obras con alto nivel artístico que, por falta de espacio, no siempre están expuestas al público. Además de la renovación periódica de algunas de ellas, se hacen exposiciones monográficas temporales en el Museo y también, como en el caso que nos ocupa, se saca la obra al exterior en importantes exposiciones como la presente en el Convent, *espai d'art*, de Vila-real. Para esta exposición se han seleccionado obras de diversos autores, con variedad de técnicas y enfoques, una selección diversa y de calidad, con el objetivo de que las instituciones organizadoras de la muestra pueden desempeñar su función de difundir el arte y que el componente didáctico de la exposición resulte interesante y comprensible para el público.

Tal vez, llegado a este punto, sea conveniente plantear algunas claves que nos ayuden a analizar un cuadro, para extraer el mayor significado posible a lo que allí se ve y a lo que posiblemente haya querido representar el pintor; y lo haremos presentando transversalmente aquellos elementos que puede combinar el artista en el proceso de creación y que son más o menos comunes en obras de diferentes estilos, técnicas y autores.

Para hacer un análisis plástico hay que observar:

Las formas: que pueden ser figurativas, signícas o simbólicas, accidentales, abstractas, etc. De manera muy genérica las formas figurativas son aquellas que al verlas representadas nuestra mente las reconoce. Las formas signícas o simbólicas son las que transmiten un determinado mensaje, comprensible para las personas que conocen su código interpretativo. Las formas accidentales son el resultado de la casualidad, de una acción o de un trazo que, en algunos planteamientos plásticos gestuales y en la abstracción informal, tienen importancia y protagonismo en la composición de la obra; y tenemos también las formas de estructura geométrica protagonistas de la abstracción homónima.

La proporción: es la relación de tamaño entre las partes y el todo, o sea las dimensiones comparativas de las formas. En las obras figurativas hay que ver si las formas están proporcionadas o si hay desproporciones intencionadas o por falta de dominio plástico, escorzos, rupturas formales, deformaciones, intencionalidades, etc. En la abstracción es necesario observar las dimensiones comparativas de las formas geométricas o de las manchas y rayas allí representadas y su proporción relativa a las dimensiones de la obra.

La composición: es la distribución y la relación que se establece entre las distintas formas que existen en una obra. La composición es un elemento muy importante en la complejidad y originalidad de una obra de arte. A menudo pasa desapercibida a los ojos no acostumbrados a contemplarla, pero intuitivamente le añade al observador un nivel de calidad que la hace acreedora de la correspondiente valoración plástica. Debemos intentar descubrir los esquemas compositivos, las agrupaciones formales y cromáticas y qué estructura tienen, si hay centros de atención y sus protagonistas, la relación entre movimiento - estabilidad, si contiene alguna sección áurea, etc. Puede ser gratificante intentar averiguar si las composiciones son intuitivas, razonadas, combinadas, etc.

El espacio: si el autor ha intentado reflejar la realidad tridimensional, la habrá representado en el cuadro mediante el uso de recursos como la simulación del espacio, la disminución del tamaño, la perspectiva aérea y la perspectiva cónica, los planos, el fondo, etc.

Si el artista sólo ha tenido en cuenta el espacio bidimensional del cuadro, que es la opción espacial utilizada normalmente en la abstracción, tendremos que valorar las distribuciones en el soporte, la comunicación y el diálogo entre los elementos que allí aparecen, protagonismos, funciones, el espacio equívoco, sensaciones perceptivas, etc.

El color: la pintura y otras artes gráficas son consustanciales con el color, no se entienden sin su presencia y en algunos casos la escasez o incluso la ausencia resultan especialmente significativas. Tenemos que mirar atentamente y disfrutar del uso del color en la obra, siempre será representativo del estilo, de la temática y de la intencionalidad del artista. Tenemos que observar las tonalidades, las distribuciones en el espacio de la obra y la composición cromática asociada a menudo a la formal; si hay colores cálidos, fríos, complementarios, las gamas cromáticas; la relación entre los colores y los materiales representados, el aspecto, la connotación, etc.

La luz: si no hay luz no se percibe el color, por lo tanto la luz y el color están íntimamente unidos, aunque no son la misma cosa, son casi inseparables, no hay percepción del color si no hay luz. De hecho una de las cualidades del color es el valor, el valor es el grado de luminosidad del color, lo que popularmente se simplifica en colores claros y oscuros. Para analizar la luz de una pieza, primero hay que ver si tiene luz propia o recibe luz. Generalmente en las pinturas figurativas encontraremos la luz representada: como luz natural, luz artificial, directa o ambiental; conseguida mediante el claroscuro, las sombras, las medias tintas, etc. En el caso de obras abstractas se debe observar la luz que dan los colores utilizados, según el valor o el grado de luminosidad.

La ejecución: en el arte contemporáneo donde se han superado los límites entre las técnicas, donde se investigan y prueban todo tipo de procedimientos y materiales, el proceso de trabajo, el acto de crear en sí mismo, es fundamental para el resultado de la obra. De la observación atenta conviene descubrir como se ha ejecutado la obra. Si es un cuadro, ver como está tratada la pintura, pasta espesa, fluida, veladuras, texturas; el trazo, tipo de pincelada, espátula, etc. En otras técnicas los procedimientos son determinantes en el proceso de ejecución, así como los soportes, las materias propias, los materiales y objetos añadidos y otros elementos conformadores del carácter de la obra, etc.

El mensaje: después de haber hecho el análisis de estos elementos plásticos, tal vez será útil y complementario preguntarte: ¿Cual crees que fue la intención del artista al pintarlo? y ¿qué sensación o mensaje transmite?

Vicent Varella Beltran, comisario de la exposición
Vicesecretario del MACVAC

Figuras de lo abstracto

“La vida del hombre cultivado de hoy
se va alejando cada vez más de lo natural:
la vida se vuelve cada vez más abstracta”
(Piet Mondrian, 1917)

Los movimientos artísticos del siglo xx conmocionaron los cimientos del arte. Aunque basados en el rechazo de todo lo que les había precedido: «No podemos acarrear a todas partes el cadáver de nuestro padre. Lo abandonamos en compañía de los demás muertos» –había dicho Apollinaire en 1913– todos ellos miraron a la vanguardia que les precedió, aunque sólo fuera para distanciarse lo más posible de ella. En este sentido, tenemos que analizar el arte contemporáneo, cuya historia pasa invariablemente por la de los diferentes ismos que se asomaron y asentaron en un siglo xx cambiante y multiforme. Los diferentes movimientos de vanguardia –y más lo que actualmente conocemos como vanguardia histórica– rompieron con los lenguajes tradicionales. El frenesí había dado comienzo.

Ya las primeras décadas del siglo nos adentraron en un cubismo. La base fundamental de este movimiento se encuentra en la organización del espacio, entregándose a una trama totalmente geométrica. Negará la profundidad y, en consecuencia, la perspectiva. Resalta la idea de simultaneidad, pues los diferentes objetos expuestos en la obra pueden ser vistos de distintas maneras. Los cubistas se adentraron en la investigación de una geometría no euclidiana. El cubismo, tal y como lo entendemos hoy en día, se desarrolla en dos facetas: la analítica, visible en las primeras obras, y la sintética, resultante de los diferentes avances y estudios de la primera. Si en la propuesta de los analíticos se descomponen los objetos en multitud de planos geométricos, resultando la imagen incomprensible para el espectador; en la sintética, además de reincorporar el cromatismo para devolver a los objetos su color local, se introduce la técnica del *collage*, apareciendo el trabajo como un montaje. De la misma forma, al ampliarse y delimitarse las formas geométricas, el ojo receptor de la imagen obtiene una lectura mucho menos tortuosa.

Paralelamente al movimiento cubista, se desarrolla en Alemania el movimiento expresionista. Además de su gran fuerza pictórica, encontramos ejemplos rutilantes de sus manifestaciones en cine, música, literatura, teatro o danza. El expresionismo fue una manera de entender y vivir el mundo, siendo, en definitiva, la mayor expresión del momento histórico en el que se desarrolla.

Este movimiento nos ha legado El jinete azul. Este grupo, liderado por Wassily Kandinsky, revolucionó la concepción de la pintura, llevándola desde la representación hasta la abstracción total. Sus integrantes investigaron las teorías del color, interesándose por los problemas de la percepción, de la misma forma que se declararon independientes de los límites del mundo visible, explorando el mundo de la imaginación.

Frente a esta abstracción lírica, gestual, nos vamos a encontrar con una abstracción estructurada geoméricamente, más racional. Piet Mondrian apostará por todo aquello que se puede medir, por una pintura clara, basada en planos y colores. Su forma será el ángulo recto y sus colores, los primarios más el blanco y el negro. Reniega de toda forma artística, de las irregulares formas naturalistas. Su abstracción, tachada en ocasiones de fría, adolece de una emoción basada en la estructura y organización del conjunto.

Sin la contribución de Kandinsky o de Mondrian al plano de la abstracción, el arte tal y como lo concebimos actualmente sería imposible. No obstante, también lo sería si no fijáramos nuestros ojos en una Rusia prerevolucionaria, revolucionaria y posrevolucionaria, puesto que ella fue el mayor centro de cultura abstracta de la segunda y tercera décadas del siglo xx. Tres principales corrientes no figurativas recorren estos años y este inmenso país: el rayonismo, el suprematismo y el constructivismo.

El rayonismo se dotará de la geometría cubista, el dinamismo futurista y el colorido del orfismo, sin llegar a la total abstracción preconizada por Malévich y el suprematismo. El paso hacia este movimiento se dará en 1913, cuando el propio Malévich, en su intento de liberar al arte de la objetividad, dibujó su *Cuadrado negro sobre fondo blanco*. Sabemos de las duras críticas y los comentarios irónicos que recibió ante tamaña osadía, aunque él lo único (y nada menos) que pretendía era exponer la perfección de la inobjetividad. Como culminación formal del suprematismo, el constructivismo se configura como la aportación definitiva de las vanguardias rusas. Aunque la abstracción encontrará en él a uno de sus máximos valedores, muchos de sus componentes se desentienden de la «pura sensibilidad plástica» para interesarse por la integración práctica del arte en la sociedad.

Sin la contribución de Kandinsky, de Mondrian o Malévich al plano de la abstracción, el arte tal y como lo concebimos actualmente sería imposible. La lectura de obras como la de Kozo Okano, Vicenta Real Marco o Abel Martín por parte del o de la espectadora resultaría tortuosa y fácilmente rechazable. Las formas, los colores nos introducirán en el mundo interior del o de la artista pero para ello debemos abandonar toda lectura tradicional. Nuestros ojos –al menos los físicos– deben ser permeables a la sensibilidad de lo conceptual, de lo mínimo.

Frente a la geometrización o la abstracción encontraremos diferentes movimientos que apostarán, claramente, por la figuración e inventan un nuevo sentido del espacio al admitir en él el lugar irreal de los sueños. Al ser humano siempre le ha fascinado la potencia del inconsciente, o el trabalenguas de los procedimientos mágicos. Una exploración en la historia nos haría adentrarnos en personajes como El Bosco, en cuyas obras lo insólito, el humor negro, las figuras fantásticas, el mundo onírico son el exponente máximo frente al orden, la razón y lo divino.

También en la actualidad. Baste recordar la profusión de obras de carácter onírico que, retomando el camino iniciado por el surrealismo, van introduciéndose en nuestra vida diaria de diferentes maneras. Algunas de ellas, quizá las más visibles en el mundo en que vivimos nos las presta la publicidad. La manipulación de la realidad, mediante el sueño, es una constante en el mundo publicitario, aunque la publicidad no es la única heredera de las teorías surrealistas, pues también el mundo cinematográfico o el novelístico e igualmente el del diseño o la moda revelan las influencias de artistas que, como Dalí, Magritte o tantos otros u otras, configuraron el movimiento surreal.

Adentrarnos en el campo artístico del siglo xx es viajar por un mundo onírico, transgresor, inaudito, geométrico e, incluso, violento. Su capacidad para no dejarnos indiferentes ante la virulencia de los colores o de las expresiones ha supuesto un revulsivo a la anquilosada idea de que todo el arte ha de ser figurativo y, por supuesto, bello. El arte del siglo xx y del xxi no es bello, en múltiples ocasiones es feo, grotesco. La realidad se nos muestra desgarrada y el lienzo se convierte de esta manera en un vehículo de denuncia, en la voz de una sociedad humillada, angustiada y en permanente lucha.

Ese grito viene de la mano del pintor ecuatoriano Oswaldo Guayasamín y de su obra *Las manos de la angustia*. Una obra figurativa que nos muestra una América Latina en permanente cambio, sufriente, endurecida y violenta. El impulso creativo es la denuncia, característica clave en gran parte de los movimientos del siglo xx. Al ser humano, más bien a una parte de la sociedad, sólo le queda la protesta. La fuerza expresiva de esta obra se encuentra en un rostro que nos mira directamente y en esas manos que lo enmarcan.

Sé bien que me he dejado a una gran parte de los y de las artistas que nos acompañan tanto en este catálogo como en la exposición, también sé que todos y todas ellas han bebido de un siglo xx multiforme y cambiante, hecho que se demuestra en todas sus obras.

Dejémosnos llevar por formas, colores, figuras y construyamos, paralelamente, el hilo que las une.

"Entre l'abstracció geometritzant i la figuració gestual"
Exposició del 3 de setembre de 2016 al 8 de gener de 2017

Organitza

Ajuntament de Vila-real. Regidoria de Cultura, Departament de Museus
MACVAC. Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni. Vilafamés

Coordinació tècnica

Departament de Museus. Vila-real
MACVAC

Muntatge i il·luminació

Espais d'Art

Assegurança

MAPFRE

Retolació

Eduardo Reverter

Edita

Ajuntament de Vila-real. Regidoria de Cultura

Textos

Vicent Varella Beltran. MACVAC
Juncal Caballero Guiral. Departament d'Història, Geografia i Art.
Facultat de Ciències Humanes i Socials. UJI

Correcció lingüística

Regidoria de Normalització Lingüística

Disseny, fotografia i maquetació

Drip Studios, SL

Impressió

Impremta Canós, SL

ISBN

978-84-96843-85-1

Dipòsit legal

CS 429-2016

© Dels textos, els seus autors

© De les imatges, els seus autors

© D'aquesta edició, l'Ajuntament de Vila-real, 2016

El Convent, espai d'art

C/ Hospital, 5
12540 Vila-real, Castelló, Espanya
Tel. +34 964 547 222
museu@ajvila-real.es

Horari:

De dimarts a divendres de 17.00 h a 20.00 h
Dissabte de 10.00 a 13.00 h i de 17.00 h a 20.00 h
Diumenge de 10.00 a 13.00 h
Dilluns i festius tancat

